

והא איתמר מימרא בבית המדרש — האומר לחבירו "חפץ זה מכור לך על מנת שאין לך עלי אונאה", נלומר, על מנת שלא תוכל לתובעני אם יתברר לך שמכרתיו לך במחיר מופקע יותר משתות על שוויון].

רב אמר: יש לו עליו אונאה. כיון שהתנה על מה שכתוב בתורה, והמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ושמואל אמר: אין לו עליו אונאה. וסבר שהמתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון — תנאו קיים.

ואם כן מבואר שסבר רב — כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל⁽³⁹⁾?

אלא כונת רב בדבריו — "הלכה כרשב"ג ולא מטעמיה" — "הלכה כרבן שמעון בן גמליאל" — דאמר המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל.

"ולאו מטעמיה" — דאילו רבן שמעון בן

גמליאל סבר שאם מתה יירשנה, כיון שירושת הבעל דאורייתא. ורב סבר, מתה לא יירשנה. כיון שסבר ירושת הבעל מדרבנן. ולא עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה.

ומקשינן: האי מטעמיה, שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, ולא כהילכתיה הוא, שאם מתה אינו יורשה. ואילו רב אמר להיפך — הלכה כמותו ולא מטעמיה?

אלא, כונת רב — "הלכה כרבן שמעון בן גמליאל" — דאמר אם מתה יירשנה.

"ולאו מטעמיה" — דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר — דוקא בדאורייתא תנאו בטל, הא בדרבנן, כגון לענין אכילת פירות — תנאו קיים.

ורב סבר — אפילו כרבנן תנאו בטל. ואף התנאי שהתנה על אכילת פירות אינו מועיל⁽⁴⁰⁾.

לדבריהם יותר משל תורה?

וכתבו, שבפירות דלא שכיחי לא עשו רבנן חיזוק, ורק בירושת הבעל דשכיח עבדו בה חיזוק.

ועיין ברשב"א שחלק על התוספות וסבר דודאי בכל מילי עשו רבנן חיזוק, ואם כן היה מקום להקשות מפירות, כקושיית התוספות, אלא דעדיפא מינה מקשי.

39. והקשו התוספות — הרי בפרק הזהב אמר רב — עד כאן לא סבר שבדבר שבממון תנאו בטל, אלא דוקא באונאה שלא ידע שמרמהו ואינו מוחל, אבל היכא שידע ומחיל מודה רב שהתנאי מועיל. ואם כן בסוגיין הרי ידע ומחיל, ומדוע שלא יועיל התנאי?

ותירצו, שבסוגייתנו לא נחשב כ"ידע ומחיל" כיון שאין הדבר ברור כל כך שתמות היא לפניו.

והקשו עליו הראשונים, כאן ודאי נחשב כ"ידע ומחיל", כיון שיודע מה זכותו בנכסים ומחל עליה?

ולכן העמידו את הסוגייתא כאביי המבואר שם הסובר, שרב חולק בכל גווני ולעולם לא מועיל התנאי.

ונראה שהתוספות סברו כדעת הראב"ד שכתב, שגדר הדברים ב"לא ידע ומחיל" הוא — "דהוי כפיטומי מילי בעלמא", כלומר שאין הוא מתכוין ברצינות לדבריו. ולכן אף כאן כיון שהדבר אינו ברור לו כל כך הוי כפיטומי מילי בעלמא.

אך הראשונים סברו — שהגדר ב"לא ידע ומחיל" — שהוא כמקח טעות. ולכן בסוגיין כשיודע מהן זכויותיו, תנאו קיים.

40. כך פרש"י. והקשו התוספות — הרי לפי